

„Výmysl“ a myšlení / Filosofie jako „vymyšlenost“

Ladislav Hejdánek

jedná se o část původního dokumentu:

[2006](#)

- ♦ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 6. 9. 2006
- ♦ philosophical diary – record, Czech, origin: 6. 9. 2006

„Výmysl“ a myšlení / Filosofie jako „vymyšlenost“

Jakub Čapek ve svém příspěvku k disputaci o „nepředmětnosti“ (na ETF 2004) se chtěl distancovat od mého pojetí filosofie (sám píše od mé „představy“ o filosofii), a vyšel z otázky: „Jak může určitá filosofická výpověď obstát, prokázat, že není čirým výmyslem?“ A pak vyslovuje své stanovisko (které sám s ironií označuje jako „poměrně přízemní“): „filosofická analýza se musí ověřit na fenoménech, na zkušenostech, jimiž procházíme a jimž filosofie umožňuje lépe rozumět“. A pak vymezí proti sobě obě stanoviska, tj. proti svému – že jde o „analýzu toho, co zakoušíme“ – staví to, co považuje za stanovisko mé, totiž „soustavné upozorňování na to, co nikdy zakusit nemůžeme“. (*Reflexe* č. 28, s. 101.) – Chtěl bych na prvním místě upozornit na velkou důležitost jednoho Čapkem užitého slova, totiž „čirý“. Bez tohoto slova by totiž bylo velmi snadné odpovědět zcela kategoricky: filosofie, a to každá filosofie, musela být vymyšlena, a proto je každá filosofie výmyslem. A tu ovšem musíme připustit, že ne každá filosofie je čirým výmyslem. Ba můžeme jít – s Aristotelem – ještě mnohem dál: ve skutečnosti žádná filosofie není čirým výmyslem. Kdyby nějaký filosof chtěl předložit světu nějakou filosofii, která by byla vskutku „čirým výmyslem“, bylo by to nejen krajně nesnadné, ale – tady bych byl stejně radikální jako Aristotelés – bylo by to vysloveně nemožné. Aristotelés totiž má za to, že „[v]yzkoumati pravdu jest jednak nesnadné, jednak snadné. Známku toho jest již to, že nikdo jí nemůže úplně dosíci, ani se jí zcela chybiti...“ (*Met.* II, 993a,b – Kříž s. 66). Potud tedy můžeme trvat na tom, že žádná, ani ta nejabsurdnější a nejdivočejší filosofie není, a dokonce nemůže být „čirým výmyslem“. A na druhé straně se bez nějakých výmyslů neobejde žádná filosofie, neboť to, čeho se filosofické myšlení týká, k čemu směřuje, co se pokouší pochopit a – k tomu se musíme ovšem vrátit se zvláštní pozorností – také „analyzovat“, je a vždycky zůstane něčím, co samo ze sebe žádnou filosofii nevyprodukuje, neboť ta musí začít odjinud a musí si také k tomu vytvořit své vlastní prostředky, bez nichž by se nikdy nestala filosofií. (Jen pro úplnost, kdyby se vyskytla nějaká námitka: samozřejmě zvláštností filosofie – na rozdíl ode všech odborných vědeckých disciplín – je to, že se může zabývat také sama sebou, a to nejen zčásti a po nějaké vymezené stránce, ale sebou jako takovou, sebou v celku, vším, čím je a co podniká. V takovém případě ovšem opravdu filosofie jakoby „produkuje“ to, čím se pak zabývá, ale tady je zapotřebí pečlivějšího rozlišování, takže i k tomu se musíme vrátit zvlášť.)

(Písek, 060906–1.)